

Щепанський Едуард Валерійович,

доктор наук з державного управління, доцент, завідувач кафедри публічного управління та адміністрування Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова, 29000, м. Хмельницький, вул. Героїв Майдану, 8, тел. (0382) 71 80 00, e-mail: eduard.shchepanskiy@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-7404-3722>

Грабар Наталія Сергіївна,

кандидат наук з державного управління, провідний науковий співробітник наукового відділу з проблем управління у сфері цивільного захисту навчально-науково-виробничого центру Національного університету цивільного захисту України, 61024, м. Харків, вул. Лермонтовська, 28, тел. (057) 704, 14 31, e-mail: grabarns@gmail.com, <https://orcid.org/0000-002-8529-3505>.

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИМИ РИЗИКАМИ: ПАРАДИГМА СУТНІСНО-ОРГАНІЗАЦІЙНИХ АСПЕКТІВ В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ

Анотація. Статтю присвячено дослідженню проблематики державного управління соціально-економічними ризиками в умовах діджиталізації крізь призму сутнісно-організаційних аспектів.

За результатами комплексного дослідження зроблено висновок, що показники ефективності державного управління, як ступеня цілеспрямованого впливу на об'єкти управління в соціально-економічній сфері (зокрема, зростання інвестицій, поліпшення демографічної ситуації, розвиток житлової сфери, стимулювання розвитку регіональних центрів просторового розвитку, тобто «полюсів» зростання, підвищення рівня безпеки особистості і охорона громадськості порядку), повинні бути конкретними, взаємопов'язаними і оцифрованими. В основу даного підходу покладено визначення базових напрямків діяльності за такими фінансово-цільовими блоками як розвиток людського потенціалу, економічний розвиток, розвиток інфраструктури, розвиток територій, ефективне управління власністю та фінансами, а також ступінь цифрової діджиталізації та впровадження інноваційних технологій в усіх сферах суспільно-державного життя.

Акцентовано увагу на тому, що розвиток цифрової економіки характеризується системними змінами в сфері державного управління, що призводить до виникнення протиріч у взаємодії нових і діючих інститутів, загострення фундаментальних ризиків, пов'язаних з неефективністю раніше проведених інституціональних реформ, що мають стратегічний характер і впливають на розподіл завдань і вибір інституційних принципів цифровізації економіки. Відтак, в даний час цифрові підходи і технології в сфері державного управління знаходяться на етапі активного розвитку. Впровадження цифрових технологій на основі якісних наукових положень та концепцій за умови оптимізації ризиків і вирішення фінансових проблем створює базові передумови для переходу до якісно-нової моделі суспільного розвитку, більш відповідної глобальним викликам розвитку української економіки.

Ключові слова: державне управління, соціально-економічні ризики, діджиталізація, механізми державного управління, цифрова трансформація.

Shchepansky Edyard Valeriyovuch,

Doctor of Science in Public Administration, Associate Professor, Head of the Department of Public Administration and Administration, Khmelnytsky University of Management and Law named after Leonid Yuzkov, 29000, Khmelnytsky, Geroiv Maidany square, 8, tel. (0382) 71 80 00 e-mail: eduard.shchepanskiy@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-7404-3722>

Hrabar Natalia Serhiivna,

PhD in Public Administration, leading researcher of the research department on management issues in the field of civil protection of Training Research and Production Center, National University of Civil Protection of Ukraine, Kharkiv, 61024, Lermontovska str., 28, tel. (057) 704 14 31, e-mail: grabarns@gmail.com, <https://orcid.org/0000-002-8529-3505>.

PUBLIC MANAGEMENT OF SOCIO-ECONOMIC RISKS: A PARADIGM OF ESSENTIAL ORGANIZATIONAL ASPECTS IN THE CONDITIONS OF DIGITALIZATION

Abstract. The article is devoted to the study of the issues of public management of socio-economic risks in the conditions of digitalization through the prism of essential-organizational aspects.

According to the results of a comprehensive study, it was concluded that the indicators of public administration efficiency as a degree of purposeful impact on management facilities in the socio-economic sphere (in particular, investment growth, improving the demographic situation, housing development, stimulating the development of regional centers of spatial development). Poles growth, improving personal security and public order), must be specific, interconnected and digitized. This approach based on the definition of basic activities for such financial targets as human development, economic development, infrastructure development, territorial development, effective property and financial management, as well as the degree of digital digitalization and implementation of innovative technologies in all areas of public administration life.

Emphasis placed on the fact that the development of the digital economy characterized by systemic changes in public administration, which leads to contradictions in the interaction of new and existing institutions, exacerbation of fundamental risks associated with the ineffectiveness of previous institutional reforms that are strategic and affect distribution of tasks and choice of institutional principles of digitalization of the economy. Therefore, digital approaches and technologies in the field of public administration are currently at the stage of active development. Introduction of digital technologies based on qualitative scientific positions and concepts on condition of optimization of risks and the decision of financial problems creates basic preconditions for transition to qualitatively new model of social development more corresponding to global challenges of development of the Ukrainian economy.

Keywords: public administration, socio-economic risks, digitalization, mechanisms of public administration, digital transformation.

Постановка проблеми. У сучасних умовах глобалізації, загострення міждержавної конкуренції, ускладнення соціально-економічної ситуації більш ніж актуальною стає проблематика оптимізації державного управління соціально-економічними системами, і перш за все в сфері забезпечення достатнього рівня міцності безпеки нашої держави. Беззаперечним постає той факт, що під безпекою слід розуміти стан захищеності особистості, суспільства і держави від внутрішніх і зовнішніх небезпек і загроз.

В той же час безпека являє собою досить складний феномен, що вимагає більш предметної характеристики. Відповідно в розгорнутому, концептуальному вигляді безпеку можливо інтерпретувати як наявність стабільної та позитивної коеволуції захищеності життєдіяльності та розвитку об'єктів і суб'єктів від негативних впливів (факторів). В цьому плані безпека перманентно і цілеспрямовано забезпечується і досягається спільними діями державних (міждержавних) і громадських, в тому числі міжнародних інститутів шляхом ефективного і гнучкого використання політичних, правових, економічних, військових, соціальних, інтелектуальних, комунікаційних, техніко-технологічних, природних та інших засобів у внутрішній політиці і в міжнародних відносинах.

Відтак, одним із таких аспектів постає питання державного управління соціально-економічними ризиками, а особливо – сутнісно-організаційні аспекти та чинники, що особливо актуальні на сучасному етапі українського державотворення, особливо в умовах діджиталізації й інноваційного розвитку.

Огляд останніх досліджень і публікацій. Теоретико-прикладні аспекти дослідження державного управління соціально-економічними ризиками досить часто привертала увагу вітчизняних та закордонних вчених, зокрема таких як А. Помаза-Пономаренко, О. Новікова, С. Робок, Ю. Сасенко, О. Сидорчук та інших. Водночас, зазначені вчені, як правило розглядали проблематику державного управління в цілому, або намагалися виокремити лише окремі закономірності статусу тих чи інших органів державно-управлінської діяльності, функції яких направлені на соціально-економічний розвиток. Проблематика ж державного управління соціально-економічними ризиками, а особливо – сутнісно-організаційні аспекти та чинники в умовах діджиталізації та інноваційного розвитку, ще не отримала належного теоретико-прикладного обґрунтування.

Внаслідок чого **метою** даної статті є теоретичне обґрунтування державного управління соціально-економічними ризиками в умовах діджиталізації крізь призму сутнісно-організаційних аспектів.

Виклад основного матеріалу. На сучасному етапі розбудови української державності відбулися надзвичайно суттєві соціально-економічні зміни, які не тільки завершили попередній історико-правовий та управлінський період розвитку країни, а й поклали початок нових тенденцій, нових орієнтирів, що прямо та опосередковано здатні визначити подальший вектор розвитку країни і її регіонів на десятиліття вперед. Хоча багато найбільш гострих проблем державного управління, формування нової політики вже отримали науково-теоретичне висвіт-

лення в науковій літературі, все ж деякі принципові питання в даній сфері залишаються дискусійними і неоднозначними [1, с. 120-121]. Відтак, окремі аспекти державного управління в цьому спектрі, залишаються досить невизначеними та неосяжними, що особливо гостро відчувається на регіональному рівні, який можна визначити як систему методів, механізмів і технологій, за допомогою яких здійснюється вплив на економічні, соціальні, етнодемографічні, техніко-технологічні, екологічні та інші процеси, спрямовані на ефективне використання наявних ресурсів з метою динамічного розвитку і підвищення якості життя населення та суспільства. Причому, управління з позицій соціально-економічних ризиків означає зосередження активних управлінських зусиль на трьох основних складових: на надійному управлінні економікою в умовах її модернізації, становлення ринкових механізмів, які повинні забезпечити економічне зростання; на формуванні дієвої системи управління соціальними (соціально демографічними) процесами з метою підвищення добробуту держави в цілому та суспільства, на максимальній оптимізації управлінських інститутів і структур щодо прийняття рішень і реалізації державних управлінських завдань [2, с. 83].

Багаторівнева система управління економікою, соціально-економічного розвитку територій в умовах становлення економічного плюралізму і лібералізації суспільного життя повинна ґрунтуватися на принципах меритократії, партнерства, субсидіарності, мобільності, адаптивності, інноваційності. Суть принципу мерито-

кратії полягає в тому, що в суспільстві, регіоні повинні висуватися на керівні пости найбільш здібні, креативні люди з усіх соціальних верств. Відповідно до принципу субсидіарності, кожному рівню влади повинні відповідати ті функції, які можуть бути виконані найефективніше, для чого повинні виділятися і відповідні ресурси [3, с. 201]. Принципи мобільності і адаптивності передбачають здатність системи управління чуйно реагувати на зміни зовнішнього середовища, функціональну і організаційну структури регіональних органів влади і тим самим дозволяючи суб'єктам управління адаптуватися до швидко змінюваних умов функціонування [4, с. 19].

Необхідність підвищення конкурентоспроможності економіки країни та її регіонів вимагає реалізації модернізаційного та інноваційного принципів насамперед при вирішенні завдань щодо розміщення продуктивних сил, а також формування інноваційного середовища з відповідною інфраструктурою та необхідними інституційними механізмами, що дають можливість капіталізувати людський потенціал, соціалізувати, екологізувати, інформатизувати і модернізувати господарську діяльність на загальнодержавному рівні [5, с. 22]. У зв'язку з чим, велике значення набуває використання в регіоні нових форм організації виробничої та невиробничої діяльності, зокрема, створення полюсів економічного зростання, науково-виробничих кластерів, технополісів тощо [6, с. 33].

Надзвичайно помітну роль відіграють морально-етичні та соціально-політичні методи, які мають в основі звернення до гідності, честі

і совісті людини та включають методи виховання, роз'яснення і популяризації цілей і змісту управління, засоби морального заохочення і стягнення з урахуванням психологічних особливостей та профорієнтації. Сенс їх застосування полягає в тому, щоб сформувавши і підтримувати певні переконання, духовні цінності, моральні позиції, психологічні чинники щодо управління і тих дій, які необхідні для їх здійснення. Соціально-політичні методи управління пов'язані зі створенням умов праці, побуту, дозвілля працівників, наданням їм соціальних послуг, залученням до процесу владних відносин, розвитком громадської і політичної активності [7, с. 20-21].

Впровадження фундаментальних принципів, правил і методів стратегічного планування і прогнозування в практику управління соціально-економічним розвитком територій сприятиме впорядкуванню розподілу в тій чи іншій мірі обмежених ресурсів гранично-ефективним шляхом, залученню і підтриманню конкурентних переваг регіону при суперництві з іншими регіонами за інвестиції, висококваліфіковану робочу силу і передові позиції у впровадженні передових технологій [8, с. 59]. Тим самим загальнодержавні і регіональні органи влади і управління виконують не тільки функції загального регулювання економікою, а й стратегічно-інноваційну функцію, пов'язану з визначенням головних напрямків структурних зрушень, модернізаційних процесів та інноваційного розвитку з урахуванням перспектив світового розвитку та новітніх технологій.

Висновки. Таким чином, можна зробити висновок, що показники ефек-

тивності державного управління, як ступеня цілеспрямованого впливу на об'єкти управління в соціально-економічній сфері (зокрема, зростання інвестицій, поліпшення демографічної ситуації, розвиток житлової сфери, стимулювання розвитку регіональних центрів просторового розвитку, тобто «полюсів» зростання, підвищення рівня безпеки особистості і охорона громадськості порядку), повинні бути конкретними, взаємопов'язаними і оцифрованими. В основу даного підходу покладено визначення базових напрямів діяльності за такими фінансово-цільовими блоками як розвиток людського потенціалу, економічний розвиток, розвиток інфраструктури, розвиток територій, ефективне управління власністю та фінансами, а також ступінь цифрової діджиталізації та впровадження інноваційних технологій в усіх сферах суспільно-державного життя.

Водночас, варто зауважити, що розвиток цифрової економіки характеризується системними змінами в сфері державного управління, що призводить до виникнення протиріч у взаємодії нових і діючих інститутів, загострення фундаментальних ризиків, пов'язаних з неефективністю раніше проведених інституціональних реформ, що мають стратегічний характер і впливають на розподіл завдань і вибір інституційних принципів цифровізації економіки. Відтак, в даний час цифрові підходи і технології в сфері державного управління знаходяться на етапі активного розвитку. Впровадження цифрових технологій на основі якісних наукових положень та концепцій за умови оптимізації ризиків і вирішення фінансових проблем створює базові передумови для

переходу до якісно-нової моделі сучасного розвитку, більш відповідної глобальним викликам розвитку української економіки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Орехова Т. В. Теоретичні і прикладні проблеми моделювання сталого розвитку економічних систем : монографія. Донецьк : Сучасний друк, 2013. 467 с.

2. Ковальчук К. Ф. Інноваційно-інвестиційна політика сталого розвитку регіонів України: від теорії до практики. Донецьк : ІМА-прес, 2012. 214 с.

3. Беликова Т. Ю., Мищенко С. Г. Управление стратегическим развитием жизнеспособных экономических систем: модели, механизмы и инструменты : монография. Киев, 2012. 381 с.

4. Авер'янов В. Б. Державне управління в Україні. Київ : Інститут держави і права ім. В. М. Корецького, 1999. 260 с.

5. Нижник Н. Р., Олуйко В. М. Державне управління в Україні. Львів : Львівська політехніка, 2002. 352 с.

6. Бандурка О. М. Державне регулювання економіки. Харків : Видавництво Університету внутр. справ, 2000. 160 с.

7. Бакуменко В. Д. Теоретичні та організаційні засади державного управління. Київ : Видавництво НАДУ, 2003. 210 с.

8. Грабар Н. С. Становлення та трансформація механізмів державного управління (на прикладі управління інтелектуально-інноваційними ресурсами економіки в Україні). *Вісник НУЦЗУ. Серія «Державне управління»*. 2021. Вип. 1(14). С. 58-65.

REFERENCES:

1. Orekhova, T.V. (2013). *Teoretichni i prikladni problemi modelyuvannya stalogo rozvitku ekonomichnih sistem : monografiya [Theoretical and applied problems of modeling sustainable development of economic systems:*

a monograph]. Donetsk: Suchasnij druk [in Ukrainian].

2. Kovalchuk, K.F. (2012). *Innovacijno-investicijna politika stalogo rozvitku regioniv Ukraini: vid teorii do praktiki [Innovation and investment policy of sustainable development of the regions of Ukraine: from theory to practice]*. Donetsk: Ima press [in Ukrainian].

3. Belikova, T.Y., & Mishchenko, S.G. (2012). *Upravlenie strategicheskim razvitiem zhiznesposobnyh ekonomicheskikh sistem: modeli, mekhanizmy i instrumenty : monografiya [Management of strategic development of viable economic systems: models, mechanisms and tools: monograph]*. Kyiv, [in Ukrainian].

4. Averyanov, V.B. (1999). *Derzhavne upravlinnya v Ukraini [Public administration in Ukraine]*. Kyiv: Institut derzhavi i prava im. V. M. Korec'kogo [in Ukrainian].

5. Nyzhnyk, N.R. & Oluyko, V.M. (2002). *Derzhavne upravlinnya v Ukraini [Public administration in Ukraine]*. Lviv: L'vivs'ka politekhnika [in Ukrainian].

6. Bandurka, O.M. (2000). *Derzhavne reguluvannya ekonomiku [State regulation of the economy]*. Kharkiv: Vidavnictvo universitetu vnutr. sprav [in Ukrainian].

7. Bakumenko, V.D. (2003). *Teoretichni ta organizacijni zasadi derzhavnogo upravlinnya [Theoretical and organizational principles of public administration]*. Kyiv: Vidavnictvo NADU [in Ukrainian].

8. Grabar, N.S. (2021). *Stanovlennya ta transformaciya mekhanizmiv derzhavnogo upravlinnya (na prikladi upravlinnya intelektual'no-innovacijnimi resursami ekonomiki v Ukraini) [Formation and transformation of mechanisms of public administration (on the example of management of intellectual and innovative resources of the economy in Ukraine)]*. *Visnik NUCZU. Seriya «Derzhavne upravlinnya» – Bulletin of NUTSZU. Public Administration Series*, 1 (14), 58-65 [in Ukrainian].